

LOZAN KONFERANSINDA GÖRÜŞÜLEN DIŞ BORÇLAR KONUSUYLA İLGİLİ TEVHİD-İ EFKÂR GAZETESİNDE YAYIMLANAN İLLÜSTRASYONLARIN GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZİ

Neslihan KILIÇ, Dicle Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Diyarbakır, Türkiye

Sorumlu Yazar: Neslihan KILIÇ, nsevenkilog@gmail.com

Atrf Bilgisi Kılıç, N. (2026). Lozan konferansında görüşülen dış borçlar konusuyla ilgili tevhid-i efkâr gazetesinde yayımlanan illüstrasyonların göstergebilimsel analizi. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(1), 572–589.

doi 10.47107/inifedergi.1859692

Gönderilme Tarihi: 9 Ocak 2026 / **Kabul Tarihi:** 2 Haziran 2026 / **Yayın Tarihi:** 9 Haziran 2026

Özet

Kurtuluş Savaşının zaferle sonuçlanmasının ardından Ankara Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında 11 Ekim 1922 tarihinde Mudanya Mütarekesi imzalanmıştır. Mütareke ile savaşın askeri safhası sona ermiş ancak taraflar arasında tartışmalı olan pek çok konunun görüşülmesi ileriki bir tarihe ertelenmiştir. İtilaf Devletleri bu meseleleri bir çözüme kavuşturmak ve taraflar arasında kalıcı bir barışı tesis etmek amacıyla ilgili devletleri İsviçre'nin Lozan şehrine davet etmiştir. Türk Hükümetini İsmet İnönü başkanlığındaki heyetin temsil ettiği, 20 Kasım 1922 tarihinde başlayan ve iki aşamada gerçekleşen görüşmeler, taraflar arasında çetin müzakerelere sahne olmuştur. Konferansta görüşülen tartışmalı konulardan biri de Yeni Türk Devleti'ne Osmanlı Devleti'nden devreden dış borçlar meselesidir. Özellikle borçların ne şekilde ödeneceği konusu konferansın en önemli gündemlerinden birini teşkil etmiştir. Dönem basını da konferansa gereken ilgiyi göstermiş ve sayfalarında konferansla ilgili haber ve içeriklere yer vererek gelişmeler hakkında okurlarını bilgilendirmiştir. Bu makalede Lozan Konferansında görüşülen dış borçlar meselesiyle ilgili Tevhid-i Efkâr gazetesinde yayımlanan illüstrasyonlar konu edinilmiştir. Dönem basınında sayfalarında görsel unsurlara en fazla yer veren gazetelerden biri olan Tevhid-i Efkâr, dış borçlar meselesinin önemini de çeşitli temsili resimlerle kamuoyuna duyurarak, konuyla ilgili farkındalık oluşturmaya çalışmıştır. Çalışmada amaçlı örneklem metoduyla Tevhid-i Efkâr gazetesinden seçilen beş illüstrasyon Fransız göstergebilimci Roland Barthes'in göstergebilim yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada Tevhid-i Efkâr gazetesinin söz konusu illüstrasyonlarda uçurum, zincir, kerpeten, çuval gibi çeşitli metaforlar kullanarak verilmek istenen mesajın etkisini güçlendirmeye çalıştığı görülmüştür. Tevhid-i Efkâr konunun okur nezdinde daha iyi anlaşılması için ise her illüstrasyonu, haber başlığı şeklindeki bir metinle yayımlamış ve başlığın altına görseli açıklar nitelikte bir metne de ayrıca yer vermiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk basın tarihi, Lozan Konferansı, dış borçlar, Tevhid-i Efkâr

SEMIOMICAL ANALYSIS OF THE ILLUSTRATIONS PUBLISHED IN TEVHİD-I EFKÂR NEWSPAPER RELATING TO THE ISSUE OF EXTERNAL DEBT DISCUSSED AT THE LAUSANNE CONFERENCE

 Neslihan KILIÇ, Dicle University, Faculty of Communication, Department of Journalism, Diyarbakır, Türkiye
Corresponding Author: Neslihan KILIÇ, nsevenkilic@gmail.com

Citation Kılıç, N. (2026). Lozan konferansında görüşülen dış borçlar konusuyla ilgili tevhid-i efkâr gazetesinde yayımlanan illüstrasyonların göstergebilimsel analizi. *İnönü University Faculty of Communication Electronic Journal*, 11(1), 572–589.

 10.47107/inifedergi.1859692

Submission Date: January 9, 2026 / **Acceptance Date:** June 2, 2026 / **Published Date:** June 9 2026

Abstract

Following the victory of the War of Independence, the Mudanya Armistice was signed between the Ankara Government and the Allied Powers on 11 October 1922. With the armistice, the military phase of the war ended, but the discussion of many controversial issues between the parties was postponed to a later date. The Allied Powers invited the relevant states to Lausanne, Switzerland, in order to resolve these issues and establish a permanent peace between the parties. The talks, which started on 20 November 1922 and took place in two stages, with the Turkish Government represented by the delegation headed by İsmet İnönü, witnessed difficult negotiations between the parties. One of the controversial issues discussed at the conference was the issue of external debts transferred to the New Turkish State from the Ottoman Empire. In particular, the issue of how the debts will be paid was one of the most important agendas of the Conference. The press of the period showed the necessary interest in the conference and informed the reader about the developments by including news about the conference in its pages. In this article, the illustrations published in the *Tevhid-i Efkâr* newspaper regarding the external debt issue discussed at the Lausanne Conference are discussed. Five illustrations selected from the newspaper with the purposeful sampling method were analyzed with Roland Barthes' semiotics method. In the research, it was concluded that *Tevhid-i Efkâr* newspaper tried to strengthen the effect of the desired message by using various metaphors such as cliff, chain, pliers and sack in the illustrations. In order to better understand the subject for the reader, the newspaper published each illustration with a text in the form of a news headline and also included a text explaining the visual under the title.

Keywords: Turkish press history, Lausanne Conference, external debts, *Tevhid-i Efkâr*

Giriş

Birinci Dünya Savaşından yenik ayrılan Osmanlı İmparatorluğu'nun İtilaf Devletlerince işgal edilmesi üzerine Misak-ı Milli sınırlarının kurtarılması amacıyla Türk Kurtuluş Savaşı başlamış ve 1919-1922 yılları arasında çok cepheli askeri ve siyasi bir mücadele verilmiştir. Bu mücadele 11 Ekim 1922 tarihinde imzalanan Mudanya Mütarekesi ile askeri olarak sona ermiş fakat politik anlamda devam etmiştir (Yaman, 1996, s. 203). İtilaf Devletleri barış şartlarını görüşmek üzere bir konferans tertip etmiş ve konferansa Türk tarafını temsilen İstanbul ve Ankara Hükümetlerini davet etmiştir. Ankara Hükümeti uluslararası arenada çift taraflı temsilin, elini zayıflatacağı düşüncesiyle 1 Kasım 1922 tarihinde saltanatı kaldırmak suretiyle İstanbul Hükümetini devre dışı bırakmış ve Millî Mücadele'nin esas aktörü olarak konferans davetine icabet etmiştir (Berkes, 2002, s. 504).

Antlaşma, İsviçre'nin Lozan (Lausanne) şehrinde yapılan görüşmeler neticesinde imzalandığı için bu şehrin adını taşımaktadır (Turan, 2003, s. 214). Yeni Türkiye'nin uluslararası arenada müstakil bir devlet olarak varlığını onaylayan Lozan Barış Antlaşması, iki aşamalı uzun süren müzakereler neticesinde imzalanmıştır. 20 Kasım 1922 tarihinde başlayan görüşmeler çok çetin müzakerelere sahne olmuş, tarafların anlaşamaması üzerine Konferansın ilk aşaması 4 Şubat 1923 tarihinde sona ermiştir. Konferansın ikinci aşaması ise 23 Nisan 1923 tarihinde başlamış, 17 Temmuz 1923 tarihinde sona ermiştir (Demirci, 2017, s. 249). İlgili taraf temsilcilerine, hükümetlerinden onay almaları için bir haftalık süre tanınmış ve neticede 24 Temmuz 1923 tarihinde antlaşmanın imzalanmasıyla Konferans sona ermiştir.

Lozan Antlaşması tek bir metin olmayıp esas antlaşma ile ona ekli on yedi ayrı protokol ya da sözleşmeden oluşmaktadır. 143 maddeden oluşan esas barış antlaşması siyasal içerikli olan toprak, tabiiyet ve azınlıklara ilişkin maddeler, ulaşım ve sağlık sorunları, malî konular ve ekonomik hükümler başlıklı dört bölüm halinde düzenlenmiştir (Turan, 2003, s. 216). Ancak konferans boyunca ele alınan bütün maddelerde uzlaşma sağlanamadığından, uzlaşma sağlanamayan konuların görüşülmesi ileri tarihlerde yapılacak olan toplantılara havale edilmiştir. Yaklaşık sekiz ay süren müzakerelerde ele alınan konular ana hatlarıyla; sınırlar, azınlıklar, kapitülasyonlar, boğazlar, savaş tazminatları, tamiratlar, mübadele ve borçlardır (Belen, 2014, s. 514).

Lozan Konferansına geniş bir heyetle katılan Türk tarafını, dışişleri bakanı sıfatıyla İsmet İnönü temsil etmiştir (Şimşir, 2012, s. 15). Dönemin Türk basını da konferansa yoğun ilgi göstermiş ve Lozan'dan gönderdikleri haberlerle Türk kamuoyunu bilgilendirmişlerdir (Kodal, 2006, s. 241). Konferansı yerinde takip eden gazetelerden biri de *Tevhid-i Efkâr* gazetesidir. Sahibi ve baş yazarı Velid Ebüzziya olan *Tevhid-i Efkâr* gazetesi, dönemin basınında fotoğraf, illüstrasyon ve temsili resim gibi görsel öğeleri en yoğun şekilde kullanan gazetedir (Kılıç, 2021, s. 224). Milliyetçi muhafazakâr çizgide yayın politikası takip eden *Tevhid-i Efkâr*, dönemin basınında Lozan Konferansına dair haberlere de en çok yer veren gazetedir. Velid Ebüzziya, Lozan'da devam eden müzakereleri yerinde izleyerek ilgili haberleri gazetesi *Tevhid-i Efkâr* vasıtasıyla kamuoyuna duyurmuş, gazete de bu haberleri çeşitli görsel öğelerle kamuoyuna sunmuştur. Lozan Konferansında müzakere edilen konular içinde, üzerinde en çok tartışmaların meydana geldiği konu, dış borçlar meselesidir. *Tevhid-i Efkâr*, dış borçlar meselesinin önemini çeşitli illüstrasyonlarla kamuoyuna duyurarak, konuyla ilgili farkındalık oluşturmaya çalışmıştır. Bu çalışmanın konusu, Lozan Konferansı'nda ele alınan konulardan dış borçlar meselesiyle ilgili olarak *Tevhid-i Efkâr* gazetesinde yayımlanan illüstrasyonların, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan göstergebilimsel analizidir. Makalede belirlenen illüstrasyonlar Roland Barthes'ın "düz anlam" ve "yan anlam" kavramlarından oluşan çözümleme yöntemi ile analiz edilmiştir.

Günümüzde medyanın bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma gücü tartışmasızdır. Bu durum özellikle 1920'li yıllarda kamuoyunun neredeyse tek bilgi kaynağı olan gazeteler için çok daha etkilidir. Basın tarihimizde -özellikle fotoğraf teknolojisinin çok da yaygın olarak kullanılmadığı

dönemde- karikatür ve illüstrasyonlar, mesajı doğrudan iletme ve sözün anlamını kuvvetlendirmek gibi amaçlarla gazete ve dergilerde sıklıkla kullanılmıştır. Bu doğrultuda sosyal, kültürel ve siyasi tarih açısından bir “belge” olarak değerlendirilebilecek bu görseller, yayımlandığı dönemdeki gelişmelere ilişkin önemli bilgiler içermektedir. Bununla birlikte alanyazında basın tarihimizdeki karikatür ve illüstrasyonlara yönelik çalışmaların sayısı oldukça sınırlıdır. Onursoy’un (2017) “Türk Gazetecilik Kültüründe İllüstrasyon: *Dersaadet* Gazetesi İllüstrasyonlarına Göstergebilimsel Bir Yaklaşım” başlıklı çalışması az sayıdaki çalışmalardan biridir. Onursoy çalışmasında Sevr Antlaşması sonrasında *Dersaadet* gazetesinde yayımlanan illüstrasyonları göstergebilimsel yaklaşımla analiz etmiş ve bu illüstrasyonların antlaşma ve yönetimler karşısındaki direnişi, ulusal mücadeleyi destekleyici ve harekete geçirici bir işlevinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Malkoç’un (2023) “Sürecin En Erken Evresinde Cumhuriyet’in İlanını Karikatür[k]lerle Okumak” başlıklı çalışması bu konuda yapılan bir diğer çalışmadır. Malkoç söz konusu çalışmasında Cumhuriyet’in ilanını dönemin önde gelen mizah dergilerinden *Akbaba*, *Karagöz*, *Kelebek* ve *Zümrüd-ü Anka*’da yer alan görseller üzerinden analiz etmiştir. Sarıkaya’nın (2023) “*Karagöz* Mizah Dergisinde Yayımlanan Karikatürlere Göre Trablusgarp Savaşı” başlıklı çalışması da basında görsel unsurların kullanımı ve içerdiği mesajlar üzerine yapılan çalışmalardan biridir. Sarıkaya bu çalışmasında karikatürlerin dönemin görsel tanıkları olarak önemli birer tarihi kaynak olduğunu ifade ederek bu doğrultuda Trablusgarp Savaşı’nın *Karagöz* dergisinde yayımlanan karikatürlere yansımalarını konu edinmiştir.

Bu çalışmada Lozan Konferansının önemli gündem maddelerinden biri olan dış borçlar meselesi *Tevhid-i Efkâr* gazetesindeki illüstrasyonlar üzerinden incelenmiştir. Tarihi açıdan bir belge görünümünde olan konuyla ilgili illüstrasyonların makaleye konu edilmesiyle görsel kültür çalışmalarına ve basın tarihimize mütevazı bir katkı sunulması amaçlanmıştır. *Tevhid-i Efkâr* gazetesinin koleksiyonuna İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı’ndaki Süreli Yayınlar Arşivi’nden ulaşılmıştır.

1. Lozan Konferansında Görüşülen Dış Borçlar Meselesi

17. yüzyıla kadar dünyanın süper güçleri arasında yer alan Osmanlı İmparatorluğu, 1699 Karlofça Antlaşması sonrasında bir gerileme ve çöküş sürecine girmiştir. Ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalı olan Osmanlı Devleti, uzun süren ve ağır yenilgilerle sonuçlanan savaşlar neticesinde büyük ekonomik sıkıntılarla karşılaşmıştır. Sanayi Devrimi, Batılı devletlerin sömürge politikaları neticesinde ucuz hammadde ve iş gücü elde etmesi gibi pek çok sebep, dünya ekosisteminde Osmanlı Devleti’nin aleyhine dönüşmüş, Osmanlı Devleti, finansal ihtiyaçlarını ilk olarak Galata Bankerlerinden borçlanarak gidermeye çalışmıştır (Aysal, 2013, s. 4). Ancak malî yapının her geçen gün daha da kötüye gitmesi üzerine dış borç arayışına giren Osmanlı Devleti, bu yöndeki ilk adımını 1854 tarihli Kırım Savaşı sebebiyle atmış ve 1914 tarihine kadar sürecek bir dış borç sarmalı içine girmiştir (Arslan, 2015, s. 18). Bu dış borç sarmalının neticesinde de Düyûn-ı Umûmiyye idaresi kurulmuş ve borç verenler borcun tahsilini yaklaşık 8 bin çalışanıyla bu kurum üzerinden gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Düyûn-ı Umûmiyye idaresi, ülkenin dört bir tarafındaki gelir kalemlerine el koyarak, yabancı devletler, şirketler ve bankerler tarafından Osmanlı Devleti’ne verilen borçları tahsil etmeye çalışmıştır (Aşçı, 2016, s. 1651). Zamanla ülkenin iktisadi bağımsızlığı için ciddi bir tehdit olmaya başlayan bu kurum, 23 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşmasıyla ortadan kaldırılmıştır.

Lozan’da en çetin tartışmalara konu olan meselelerden birinin Osmanlı Devleti’nin 1854’ten itibaren yaklaşık 60 yıllık süre zarfında yabancı devletler, şirketler ve bankerlerden aldıkları borçların tahsili meselesi olduğu yukarıda ifade edilmişti. Bu borçlar meselesi de borçların toplam miktarı, borçların taksimi, borçların yıllık faizi ve borçların hangi para birimi üzerinden ödeneceği gibi çeşitli konu başlıkları altında müzakere edilmiştir. Türk tarafının tezi; alınan bu borçların sadece Misak-ı Milli sınırları içinde yer alan Osmanlı toprakları için kullanılmadığı,

Osmanlı'dan ayrılan Yemen, Balkanlar, Batı Trakya vb. yerler için de kullanıldığı, dolayısıyla borçların toplam miktarının Osmanlı'dan ayrılıp da bağımsız bir devlet olan devletler arasında pay edilmesi yönündedir. Konferansta Türk tarafının bu tezi hiç de adil ve eşit olmayan bir taksimatla kabul edilmiş buna göre 7 Ekim 1912 tarihinden önce alınan borçlar Balkan Savaşından sonra Osmanlı Devleti'nden ayrılan veya toprak alan ülkeler arasında, bu tarihten sonra alınan borçlar ise Asya'da ortaya çıkarılan yeni devletler arasında pay edilecek şeklinde mutabakata varılmıştır (Küçük, 1994, s. 61). Ancak paylaşılma konusunda çıkan anlaşmazlıklar yüzünden nihai antlaşma 13 Haziran 1928 tarihinde imzalanabilmiştir.

Borçların yekûnu ve ilgili devletler arasında taksimatı konusunda bir noktada mutabakat sağlanmış olsa da Türk tarafına düşen borçların ne ile ödeneceği konusu konferansın en tartışmalı gündem maddesi olmuştur (Ebüzziya, 4 Mayıs 1923, s. 2). Öyle ki neredeyse ihtilafli olan bütün konularda mutabakat sağlanmasına rağmen borçların ne ile ödeneceği konusu adeta Konferansın gidişatını yönlendirmiş, konuyla ilgili bir karara varılamaması, konferansın sona ermesi tehlikesini doğurmuştur (Ebüzziya, 7 Mayıs 1923, s. 1). Borçlar meselesiyle ilgili olarak Türk tarafının tezi, kendi paylarına düşen miktarın, Fransız frangına çevrilerek belli bir vadeyle ödenmesi şeklindedir. Batılı dâyinler (borç verenler) ise borcun altın veya İngiliz sterline çevrilerek ödenmesinde ısrarcıdır.

Esas tartışma konusu dönemin konvertibl olan Fransız frangı, İngiliz sterlini ve altın gibi ödeme araçları arasındaki parite dengesizliğidir. Günümüzde nasıl ki dolar ve euro uluslararası alanda temel para birimi olarak kabul ediliyorsa 1920'li yıllarda da bu üç ödeme aracı finansal bir enstrüman olarak kabul edilmekteydi. Ancak buradaki mesele, altın ve sterline, Fransız frangına göre inanılmaz değer artışıydı. Türk tarafı, borcun Fransız frangına değil de altın veya sterline sabitlenmesi durumunda, mevcut borcun giderek daha da büyümesi ve iktisadi bağımsızlığa zarar verecek boyutlara ulaşması endişesini taşımaktaydı. Yabancılar ise benzer endişeden hareketle borcun altın veya sterlin üzerinden ödenmesinde ısrarcıydı. Nitekim 6 Haziran 1923 tarihli *Tevhid-i Efkâr* gazetesinde yer alan “*Altın Faiz Vermeyi Kabul Edersek... Nasıl Takatfersâ Bir Yük Altında Kalacağız*” başlıklı haber metninde konu şu şekilde okura anlatılmıştır;

“Faiz meselesi, bizim fikrimizce konferansın akıbetini tayin edecek olan en mühim meseledir. Görüyoruz ki Fransızlar maatteessüf bu meselede hala inat ve ısrar ediyorlar. Türkiye’den altın ve İngiliz lirası almak için ellerinden geleni yapıyorlar. 1911 senesinden, yani Trablusgarp harbinden beri her günü harp içinde geçen, her biri Avrupa’da büyük bir hükümet kadar vasi emlaklar kaybeden ve nihayet en feyyaz aksam-ı mülki Yunanlar tarafından kâmilten tahrip edilen Türkiye’ye karşı bu kadar bi-rahimane bir talepte bulunmak Türk’ü kalkamayacağı bir mâli külfet altında ezmek demektir. Filhakika Frank ile tediyesi halinde 10 milyon lira tutan faizler İngiliz lirasıyla tesviye olunduğu takdirde 25-26 milyon lira fazlasıyla 35-36 milyon liraya baliğ olacaktır. Bu da (90) milyon liralık varidat bütçemizin hemen hemen yarısına karibtir. Hangi millet varidatının nüsfini borçlarına, faizine verir de sonra yaşayabilir. 90 milyon varidatımızın 35 milyon lirasını Avrupa sermayedarlarının her türlü zevk ve sefalarını tatmin için fedaya razı olursak, banker efendilerin otomobil ve elmas, şampanya ve metres, kumar ve sefahatleri için zavallı Türk’ün esaret ve intiharını kabul etmiş oluruz. Filhakika varidat bütçemizin yarısı Avrupa’ya akarsa yanmış yıkılmış yurdumuzu tamir edemeyiz, umrandan mahrum memleketimizi harabiden kurtaramayız, ordusuz ve donanmasız kalırız, vatanımızı müdafaa edemeyiz. Mektepler açamayız, halkımız cahil kalır, yollarımızı yaptıramayız. Umur-u sıhhiyemizi düzeltemeyiz, neslimiz hastalıktan mahvolup gider, köylülerimiz açlıktan, şehirlilerimiz sefaletten ölür. Bilemeyiz alacaklılarımızın maksadı bu mudur? Türkiye’den cebren altın isteyen sermayedarlar düşünemiyorlar mı ki Türk milleti için maddeten bu parayı vermenin imkânı yoktur. İmzamızı değil canımızı alsalar bu milyonları bizden alamazlar ve şüphesiz yine kendileri zarar ederler. Almanya’ya yaptıkları gibi bize de muahedeler imzalayıp sonra borcumuzu verdirmemek ve mütemadiyen bizimle mücadele etmeyi istiyorlar. Türkiye’nin Almanya gibi bir iki günde işgal edilemeyeceğini bilemiyorlar mı?

Türk Milleti, başkumandanından son neferine varıncaya kadar bu ağır ve öldürücü yükü ahd ve peyman eylemiştir. Mustafa Kemal Paşa sulh hakkındaki umdesinde (Mâlî-iktisadî, idari istiklalimiz behemehâl temin edilecektir) diyor. Mâlî ve iktisadî istiklalimiz ancak bu faizlerin altınla verilmemesi ile kabildir. Binaenaleyh altın faiz vermeyeceğiz!” (Tevhid-i Efkâr, 6 Haziran 1923, s. 1).

Haberde de ifade edildiği üzere yıllık bütçesi 90 milyon lira olan bir ülke için yıllık 35-36 milyon liralık bir borç ödemesi, katlanılması mümkün olmayan bir yük konumundadır. Borcun

Fransız frangı ile ödenmesi durumunda yıllık 10 milyon liralık bir ödeme; altın veya sterlin ile ödenmesi durumunda 25-26 milyon liralık bir artışla 35-36 milyon liraya ulaşmaktadır. Bu durum ise ülkenin gelişmesi ve kalkınması önünde çok büyük bir engeldir.

8 Haziran 1923 tarihli “*Konferans Felce Uğradı, İnkıta Tehlikesi Arttı*” başlıklı haberin içeriğinde de borçların frank veya sterlin ile ödenmesi konusunda İsmet Paşa’nın Fransız temsilcisi General Pelle ile yapmış olduğu görüşmenin olumsuz neticelenmesinden dolayı Konferans görüşmelerinin kesilmesi tehlikesinin ortaya çıktığı anlatılmaktadır.

“*Faizler Meselesinden Ricat Edersek Uçurumun Dibindeyiz!*” başlıklı haberde borcun Fransız frangı ile ödenmemesi durumunda ülkenin içine düşeceği kötü durum anlatılmakta, bu konudaki ısrarımızdan bir adım bile geri adım atmamız durumunda gelecek nesillerin Avrupa sermayedarlarına peşkeş çekileceği ifade edilmektedir. Lozan Konferansı’nda tartışmalı konulardan biri de Yunanistan’dan savaş tazminatının istenmesi meselesidir. Haberde yer aldığına göre, Türkiye barışa olan isteğini göstermek ve borçların ödenme şekli konusunda Batılıların bir kolaylık sağlayabileceğini ümit ederek bir jest yapmış ve Yunanistan’dan savaş tazminatını istemekten vazgeçmiştir. Bu jest Batılılar tarafından bir acziyet olarak değerlendirilmiştir. Haberde bu jestin bir acziyetten kaynaklanmadığı, borçların ödenme şekli konusunda hiçbir şekilde geri adım atılmayacağı ifade edilmektedir. Osmanlı borçlarının büyük bir kısmı Fransızlardan alınmıştır. Nitekim müzakerelerde Türk tarafının borçlarla ilgili en çok sorun yaşadığı ülke de Fransa’dır. Haberde borçların ödenme şeklinin Türk tarafı için ölüm kalım meselesi olduğu, Fransızlar için ise hayati önemde olmadığı şu cümlelerle ifade edilmiştir:

“*Faizler meselesi bizim için hayat memmat meselesidir. Fransa için ise Fransız sermayedarlarına biraz daha fazla şampanya ve esbab-ı sefahet temininden ibarettir. Mustafa Kemal Paşa nutuklarından birinde “biz öyle bir milletiz ki istiklal ve hakk-ı hayatımız için icap ederse mevcudiyetimizi tehlikeye koyarız” demişti. Türkler, hayat ve memmat meselesi olan bu faizler meselesinde icap ederse ölmeye hazırdırlar. Bilemeyiz, Fransızlar, bazı sermayedarlarına birkaç şişe daha fazla buzlu şampanya içirmek için ölmek isteyecekler mi?*” (Tevhid-i Efkâr, 8 Haziran 1923, s. 1).

Gazetede yer alan haberlerde üzerinde ısrarla durulan hususlardan biri Avrupalı sermayedarların, bankerlerin ve zenginlerin menfaatleri için kendi halklarını bile ateşe atmaktan çekinmeyecekleridir. “*Peri-i Sulh, Sarrafların Pençesinden Kurtuldu*” başlıklı haberde barış perisinin Avrupalı bankerlerin elinden şimdilik kurtulduğu ifade edilmektedir. Haberde büyük sermaye çevrelerinin dünya siyasetine yön vermeleriyle ilgili haberlerin ne kadar gerçek olduğunun Lozan’da test edildiği anlatılmaktadır. (Tevhid-i Efkâr, 19 Temmuz 1923, s. 1). Haberde milletler ve devletler arasında problemmiş gibi gözüken konuların süratle çözüme kavuşturulduğu, ancak konunun sermayedar ve bankerleri ilgilendiren parasal meselelere gelince nasıl çözümsüz kaldığının ve bu grubun kendi menfaatlerini koruyup kollamak için devletler üzerinde ne kadar etkin olduklarının Lozan’da açıkça görüldüğü ifade edilmiştir. Nitekim Turkish Petroleum ve borçlar meselesinde nihai bir sonuca ulaşamamış, konu ileriki bir tarihe ertelenmiştir.

2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan Göstergebilim yöntemi kullanılmıştır. Göstergebilim, en genel tanımıyla göstergelerin incelendiği bir bilim dalıdır. Gösterge ise kendi dışında bir şeyi temsil eden her çeşit biçim, nesne ve olgu olarak tanımlanmaktadır (Rifat, 2009, s. 11). Gösterge bir uyarıcıdır. Göstergenin zihnimize uyandırdığı belleksel imge zihnimizdeki başka bir uyarıcın imgesine bağlanır (Guiraud, 1994, s. 39). Bu açıdan değerlendirildiğinde sözcüklerin, simgelerin, işaretlerin birer gösterge olduğu söylenebilir. Göstergebilim, dilbilimsel yöntemleri nesnelere uygulayan ve her şeyi dille betimlemeye ve dil dışı olguları kendi dil eğretilmesine dönüştürerek açıklamaya çalışan bir düşünce yaklaşımıdır (Bircan, 2015, s. 17). Göstergebilim, anlamın ve anlamlandırmanın başta dilbilim olmak üzere geleneksel disiplinler tarafından göz ardı edilen tüm yönlerinin incelenmesini amaçlar.

Gösterge kavramı üzerine insanlık tarihinden günümüze kadar çok farklı tanımlamalar

ve çalışmalar yapılmakla birlikte Göstergebilim İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure ve Amerikalı felsefeci Charles Sanders Peirce'in eş zamanlı ancak birbirinden habersiz çalışmalarıyla 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bir bilim dalı haline gelmeye başlamıştır. Amerikan göstergebiliminin kurucusu olarak gösterilen Charles Sanders Peirce modelinde kendinden başka bir şeye göndermede bulunan gösterge, yorumlayıcının zihninde bir etkiye sahiptir. Gösterge ancak bir okuyucu tarafından yorumlanarak anlaşılabilir (Fiske, 1996, s. 63). Bu nedenle göstergenin anlamlandırılması, yorumlayıcının deneyimine göre farklılaşacaktır.

İsviçreli dilbilimci Ferdinand de Saussure ise çalışmalarında göstergelerin diğer nesnelerle olan ilişkisinden çok, göstergenin kendisine ve diğer göstergelerle olan ilişkisine odaklanmıştır (Fiske, 1996, s. 66). Bir gösteren ve bir gösterilenden oluşan göstergeyi anlamamanın yolu, onun diğer göstergelerle yapısal ilişkisini anlamaktan geçmektedir.

Göstergebilim çalışmalarına önemli katkılardan bulunan isimlerden birisi de Fransız dilbilimci Roland Barthes olmuştur. Barthes'in göstergebilim anlayışı Saussure'nın etkisinde şekillenmiş ancak Saussure'dan farklı olarak Barthes göstergebilim çalışmalarının sadece dilbilim çalışmalarıyla sınırlı olmaması gerektiğini fotoğraf, resim, moda, müzik, sinema gibi çok farklı alanlarda da göstergebilim çalışmalarının yapılabileceğini ifade etmiştir. Barthes için göstergebilim çalışmalarında bir metin merkezi konumdadır ve bu metinler çözümlenerek insana ve topluma ait pek çok bilgiye ulaşılabilir (Güngör, 2020, s. 254). Bu göstergebilim modelinde Saussure modelinde olduğu gibi gösterge, bir gösteren ve bir gösterilenden oluşmaktadır. Gösterenler düzlemi anlatım düzlemini; gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur (Barthes, 2014, s. 50). Göstergebilim çalışmalarına düz anlam ve yan anlam kavramlarını kazandıran Barthes'a göre düz anlam, zihinlerde beliren ilk anlam olarak göstergenin evrensel ve değişmeyen yönünü; yan anlam ise kişisel ve kültürel deneyime dayanarak kullanıcılar tarafından göstergelere yüklenen ikinci anlamı ifade etmektedir (Fiske, 1996, s. 116). Barthes çalışmalarında metafor ve metonimi kavramlarını da kullanmıştır. Barthes'a göre "metafor" (diğer adıyla eğretileme) bir sözcüğün kendi anlamına yakın başka bir sözcük ile ifade edilmesi iken; "metonimi" (diğer adıyla düzdeğişmece) bir parçanın bütünü temsil etmesidir. Kuru kafanın ölüm metaforu; düdük veya copun polis metonimisi olarak kullanılması buna örnek olarak gösterilebilir (Çakı, 2018, s. 31).

Çalışmada Roland Barthes'in göstergebilim kuramı temel alınarak Lozan Konferansında görüşülen dış borçlar konusuyla ilgili yayımlanan illüstrasyonlar analiz edilmiştir. Araştırma, Lozan Antlaşmasının 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanması dikkate alınarak, konferansta görüşülen meselelerin kamuoyu gündemini en çok meşgul ettiği 1 Haziran 1923-24 Temmuz 1923 tarih aralığıyla sınırlı tutulmuştur. Dönem basınında fotoğraf, illüstrasyon ve temsili resim gibi görsel öğeleri en yoğun şekilde kullanan gazete olan *Tevhid-i Efkâr*, Lozan Konferansına dair görsellere de en çok yer veren gazete konumundadır. *Tevhid-i Efkâr*'ın yayımladığı illüstrasyonlar içinde makale konusunu teşkil eden dış borçlar meselesi hakkındaki illüstrasyonların seçilmesi, araştırmanın bir diğer sınırlılığını oluşturmaktadır. Söz konusu tarih aralığında *Tevhid-i Efkâr* gazetesindeki dış borçlar meselesini konu edinen illüstrasyonlar taranmış, bu illüstrasyonlar içinde, içerdiği mesaj itibarıyla birbirinin tekrarı niteliğinde olanlar elenerek haber metniyle birebir uyumlu ve konuyu en çarpıcı şekilde tasvir eden beş illüstrasyon belirlenmiştir.

3. Bulgular

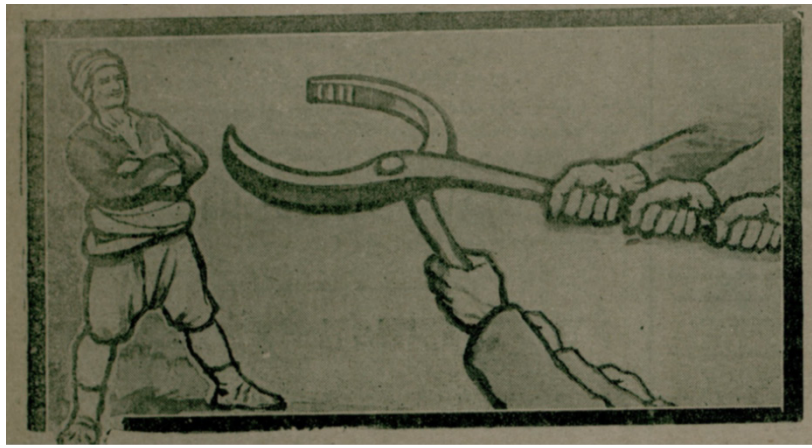
Çalışmanın bu bölümünde *Tevhid-i Efkâr* gazetesinden amaçlı örneklem metodu kullanılarak belirlenen ve aşağıdaki tabloda yer verilen beş farklı illüstrasyon (Tablo 1), Roland Barthes'in "düz anlam" ve "yan anlam" kavramları boyutunda göstergebilimsel analiz metodu kullanılarak incelenmiştir.

Tablo 1. *Tevhid-i Efkâr* Gazetesinden Seçilen İllüstrasyonlar

No	Başlık	Tarih
1	Faizlerin Altınla Tesviyesini (Ödemesini) Kabul Etmek Esaret ve Ölüm Demektir.	5 Haziran 1923
2	Altın Faiz Vermeyi Kabul Edersek...	6 Haziran 1923
3	Faizler Meselesinde Ricat Edersek Uçurumun Dibindeyiz.	8 Haziran 1923
4	Altın Faiz Vermek Açlık ve Sefaletten Ölmek Demektir.	15 Haziran 1923
5	Maksatları İstanbul'u Tahliye Değil, Altın Faiz Koparmaktır	3 Temmuz 1923

3.1. *Tevhid-i Efkâr*'da Yayımlanan 5 Haziran 1923 Tarihli İllüstrasyon

Görsel 1. “Faizlerin Altınla Tesviyesini (Ödemesini) Kabul Etmek Esaret ve Ölüm Demektir” Başlıklı İllüstrasyon

Kaynak: *Tevhid-i Efkâr*, 5 Haziran 1923, s.1

Tevhid-i Efkâr'da yer alan 5 Haziran 1923 tarihli illüstrasyon, Barthes'ın “düz anlam” boyutunda ele alındığında, görselde yerel kıyafetli bir erkek ve bir kerpeten bulunmaktadır. Tutma kollarını üç ayrı insan elinin tuttuğu kerpetenin kavrama başlığı görseldeki erkek figürünü yakalamak üzere açıktır. Yerel kıyafetli erkek ise kendisine yönelen kerpetenin tam karşısında kollarını kavuşturmuş şekilde dikilmektedir.

İllüstrasyonun “yan anlam” boyutunda yerel kıyafetiyle görülen erkek Anadolu insanını temsil ederken, kerpeten ise faizlerin altın ile ödenmesi durumunu anlatmaktadır. Yukarıda ifade edildiği üzere Yeni Türk Devleti'nin Osmanlı'dan devraldığı borçların, borçlu devletlere ne ile ödeneceği Lozan Konferansında en çok tartışılan konuların başında gelmiştir. Alacaklı devletler borcun altın veya sterlin üzerinden ödenmesi konusunda ısrarcı iken; Türk tarafı borcun altın veya sterline sabitlenmesi durumunda, mevcut borcun giderek büyüyeceği ve iktisadi bağımsızlığa zarar verecek boyutlara ulaşacağı endişesini taşımıştır. Görselde borçların altın ile ödenmesinin Türk Milletini esarete sürükleyeceği “kerpeten” metaforu ile tasvir edilirken; alacaklı devletler “kerpeteni tutan eller” metonimisi ile resmedilmiştir. Nitekim bu durum görselin hemen üstünde yer alan “Faizlerin altınla eşitlenmesini kabul etmek esaret ve ölüm demektir. Kendi rızamızla esaret ve ölümü kabul etmektense Lozan görüşmelerinin kesilmesine hatta savaşa kadar her şeyi göze alırız. Duyun-i Umumiye faizlerinin altınla ödenmesini kabul etmek hiç nefes aldırmayan ve merhametsiz bir şekilde öldüren bu mali esaret kışkacına boynumuzu teslim etmek demek olduğunu gösterir temsili resim” ifadeleri ile desteklenmektedir. Görselde Anadolu insanının kollarını kavuşturmuş şekilde kararlı duruşu, borçların ne ile ödeneceği konusunda taviz verilmemesi gerektiği mesajını iletmektedir. Haberin devamında yer alan “Faizler meselesi bir türlü halledilemiyor. Hâlbuki bu

mesele Türkiye'nin istikbali için hayati bir meseledir. Bu meselede Avrupa'nın istediğini kabul etmek esarete, ölüme razı olmak demektir" satırlarıyla da bu mesaja vurgu yapılmaktadır.

3.2. *Tevhid-i Efkâr*'da Yayımlanan 6 Haziran 1923 Tarihli İllüstrasyon

Görsel 2. "Altın Faiz Vermeyi Kabul Edersek..." Başlıklı İllüstrasyon

Kaynak: *Tevhid-i Efkâr*, 6 Haziran 1923, s.1

Tevhid-i Efkâr gazetesinde 6 Haziran 1923 tarihinde yar alan illüstrasyon "düz anlam" boyutuyla incelendiğinde görselde biri yaşlı diğeri genç olan ve sırtlarında çuval yükü bulunan yerel kıyafetli iki erkek görülmektedir. Elinde bir bastonla resmedilen ve sırtındaki yükü taşımakta oldukça zorlandığı görülen yaşlı erkeğin taşıdığı çuval, genç olan erkeğin sırtındaki çuvala göre çok daha büyüktür. Genç erkek sırtında çuval olmakla birlikte bu yükü taşırken çok fazla zorlanmamaktadır. Büyük çuvalın üzerinde "36 milyon lira", küçük çuvalın üzerinde ise "10 milyon lira" yazmaktadır.

İllüstrasyonun "yan anlam" boyutunda yabancı devletlere olan borçların altın veya sterlin ile ödenmesi durumunda Anadolu halkının yaşayacağı sorunlara gönderme yapılmaktadır. İllüstrasyonda borçların Türk halkı üzerinde yaratacağı yük "çuval" metaforu ile tasvir edilmektedir. Borcun altın ile ödenmesi durumu "36 minyon lira" yazılı büyük çuvalı taşıyan yaşlı erkekle resmedilmiş, elindeki bastonuyla yükün altında adeta iki büklüm olan yaşlı erkeğin haliyle Anadolu halkının bu yük altında ezileceği anlatılmıştır. Nitekim görsel, bu soruna vurgu yapmak üzere "Altın faiz vermeyi kabul edersek nasıl büyük bir yük altında kalacağız. Duyun-i umumiye faizlerinin Fransız frangı olarak ödenmesi durumunda yıllık 10 milyon lira ödeyeceğimiz halde, altın veya İngiliz sterlini olarak ödersek 36 milyon olarak ödeyeceğiz. Bu müthiş yük altında milletimizin nasıl ezileceğini gösterir temsili resim." başlığıyla okuyucuya sunulmuştur. Sırtında "10 milyon lira" yazan çuvalı taşıyan genç erkek ise borcun Türk tarafının talep ettiği şekilde Fransız frangı veya Türk lirasıyla ödenmesi durumunu anlatmaktadır. Bu şekildeki bir ödemenin de Türk halkına bir yük getireceği ancak bunun üstesinden gelinemeyecek bir yük olmadığı yönündeki mesaj görseldeki genç erkeğin yükü zorlanmadan taşımasıyla gösterilmek istenmektedir.

3.3. *Tevhid-i Efkâr*'da Yayımlanan 8 Haziran 1923 Tarihli İllüstrasyon

Görsel 3. "Faizler Meselesinde Ricat Edersek Uçurumun Dibindeyiz" Başlıklı İllüstrasyon

Kaynak: *Tevhid-i Efkâr*, 8 Haziran 1923, s.1

Tevhid-i Efkâr gazetesinde 8 Haziran 1923 tarihinde yar alan illüstrasyon “düz anlam” boyutuyla incelendiğinde görselde elinde süngülü silah bulunan bir asker görülmektedir. Uçurumun kenarında resmedilen ve silahını ileriye doğrultan askerin geriye doğru tek bir adım atması durumunda uçurumdan aşağı düşeceği anlaşılmaktadır.

Görselin “yan anlam” boyutunda ise yine dönemin gündemini en çok meşgul eden faizlerin ödenme şekline gönderme yapılmaktadır. Görselde borcun altın ile ödenmesinin memlekette meydana getireceği zor durum “uçurum” metaforu kullanılarak anlatılmaktadır. Askerin uçurumun tam kenarında bulunması, geriye doğru tek bir adım atması halinde uçurumdan aşağıya yuvarlanacak şekilde resmedilmesi ile söz konusu borçların altın ile ödenmesinin kabul edilmesi halinde bunun Türk halkı için büyük bir felaket getireceğine vurgu yapılmaktadır. “Faizler meselesinde geri adım atarsak uçurumun dibindeyiz. Faizler meselesinde geri adım attığımız takdirde millet ve memleketimizi müthiş bir uçurumun beklediğini gösterir temsili resim.” başlığıyla verilen illüstrasyonda Türk milletinin elinde silahlı süngüsüyle savaşa hazır bir asker şeklinde resmedilmesi, Konferansta taleplerinin kabul edilmemesi durumunda savaşa hazır olduğunu, bu konuda gerekirse Lozan görüşmelerini sona erdirecek cesaret ve kararlılık olduğunu göstermektedir. Nitekim “*Türk Milleti başkumandanından son askerine kadar bu esaret ve ölüm uçurumuna düşmemeye ant içmiştir.*” satırlarıyla bu kararlılık gazetede ifade edilmiştir.

3.4. *Tevhid-i Efkâr*’da Yayımlanan 15 Haziran 1923 Tarihli İllüstrasyon

Görsel 4. “Altın Faiz Vermek Açlık ve Sefaletten Ölmek Demektir” Başlıklı İllüstrasyon

Kaynak: *Tevhid-i Efkâr*, 15 Haziran 1923, s.1

Tevhid-i Efkâr'ın 15 Haziran 1923 tarihli nüshasında yer alan illüstrasyon, Barthes'ın "düz anlam" boyutunda ele alındığında, görselde üzerinde sadece yırtık pırtık pantolon bulunan sefil görünümlü bir adam yer almaktadır. Vücudunun üst kısmı tamamen çıplak olan adamın zayıflıktan göğüs kafesi kemikleri bile sayılabilmektedir. Oldukça yorgun ve bitkin bir şekilde resmedilen adamın arka planında ise viran olmuş evler görülmektedir.

Resmin "yan anlam" boyutunda borçların altın veya sterlin ile ödenmesi halinde Türk insanının içine düşeceği zor durum anlatılmaktadır. Resimde yer verilen erkeğin ve arka planda yer alan evlerin sefil bir şekilde resmedilmesi, Türk halkının içine düşeceği sefaletin bir metaforu olarak kullanılmıştır. Buna göre borçların altınla ödenmesinin Türk tarafına büyük yük getireceği, bu yükün altında kalan halkın büyük bir sefalete sürükleneceği açıklıktan ve yokluktan kemikleri sayılacak duruma gelmiş, üzerinde sadece dizlerine kadar inen yırtık bir panolun bulunan bitkin adam görseliyle anlatılmaktadır. Adamın arka planında bulunan yıkık dökük evler ise yine bu durumun ülkeye getireceği felaketi göstermektedir. Nitekim görselin hemen yanında yer alan satırlarda "Faizler meselesinde kesinlikle geri adım atamayız, atmamalıyız. Borcu altınla ödemek açlık ve sefaletten ölmek demektir. Borçları altınla ödemeye razı olursak Türk milletini canlı cenaze ve Türk yurdunu harabe haline getirmiş oluruz." denilmekte ve Lozan Konferansı görüşmelerinin kesilmesi pahasına ve hatta yeni bir savaşı göze alarak borçların altınla ödenmemesi gerektiği ifade edilmektedir.

3.5. *Tevhid-i Efkâr*'da Yayımlanan 3 Temmuz 1923 Tarihli İllüstrasyon

Görsel 5. “Maksatları İstanbul’u Tahliye Değil, Altın Faiz Koparmaktır” Başlıklı İllüstrasyon

Kaynak: *Tevhid-i Efkâr*, 3 Temmuz 1923, s.1

Tevhid-i Efkâr'ın 3 Temmuz 1923 tarihli nüshasında yer alan illüstrasyon, “düz anlam” boyutunda ele alındığında; görselde dev görünümünde bir insan ve bir asker bulunmaktadır. Askerle mukayese edildiğinde fizik olarak oldukça büyük bir şekilde resmedilen dev, her iki koluyla üzerinde bir gemi ve dört minareli bir caminin yer aldığı kara ve sahilten oluşan bir coğrafyayı çevrelemiş durumdadır. Kollarında zincir bulunan asker ise yüzü deve dönük ve başı öne eğik bir şekilde görülmektedir.

Görselin “yan anlam” boyutunu doğru bir şekilde yorumlamak için resim, konunun tarihsel arka planıyla bir bütün olarak ele alınmalıdır. Bilindiği üzere Birinci Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti ile itilaf devletleri arasında imzalan Mondros Mütarekesine dayanarak İstanbul İtilaf Devletlerince işgal edilmiştir (Belen, 2014, s. 173). Lozan Konferansında görüşülen konulardan biri de işgal altında bulunan İstanbul ve boğazların işgal güçlerinden temizlenmesi meselesidir. Görselle birlikte sunulan haberde yer aldığına göre borçların altın ile ödenmesi konusunda ısrarcı olan alacaklı devletler, kendilerine altınla ödeme yapılması halinde İstanbul ve boğazlardan çekileceklerini resmen değilse de açıktan ifade etmeye başlamışlardır. *Tevhid-i Efkâr* bu konuda ilgili devletlere güvenilmemesi gerektiğini “...bugün çıkıyoruz, yarın gidiyoruz, öbür gün tahliye ediyoruz diyecekler, bir gün, bir saat bir dakika bile fazla kalmak için ellerinden geleni yapacaklardır. Onun için bu hakikati bildikten sonra altın faizi vermeyi kabul edersek İstanbul ve boğazları işgalden kurtarmaktan maada üstüne bir de Türk milletini hasta, aç, sefil mahkûm bir esir haline koymuş oluruz” sözleriyle anlatmaktadır. 3 Temmuz 1923 tarihli illüstrasyon “yan anlam” boyutunda bu konuya atıfta bulunmaktadır. Görselde devin, içinde cami ve geminin de bulunduğu büyük bir alan ile bir askeri kollarıyla çevreleyerek kuşatması işgal altında bulunan İstanbul’u ifade etmektedir. Görselde esaret duygusunu temsil etmek üzere “zincir” metaforu kullanılmıştır. İstanbul’un Türk ve Müslüman yurdu olduğu ise “cami” görseli ile anlatılmıştır. Gazetede illüstrasyonla birlikte verilen yazıdaki “İstanbul’un tahliyesini temin edecek olsa dahi altınla ödeme yapmayacağız. Maksatları İstanbul’u tahliye değil altın koparmaktır. Borcu ya frankla öderiz hesaplarına gelmiyorsa hiç ödemeyiz. İstanbul’u da kurtarmak için gerekirse tekrar savaşıyoruz.” şeklindeki ifadelerle bu konuda kararlı olunması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

19 Temmuz 1923 tarihli *Tevhid-i Efkâr*'da yer alan bir açıklayıcı not, yukarıdaki resimde yer alan dev şeklindeki figürün neyi temsil ettiğini şu satırlarla açıklamaktadır: “Okuyucularımızdan almış olduğumuz çeşitli mektuplarda gazetede birkaç defa yer vermiş olduğumuz resimdeki siyah renkli bu acayip yaratığın neyi temsil ettiği sorulmaktadır. Bu kara vücutlu kara suretli ve kara ruhlu acayip yaratık kendi menfaatleri için dünyayı ateş ve kana boyayan faizci, sermayedar sınıfını temsil etmek istemektedir. Fakat bu çirkin resim bile o kötü ruhlu sermayedarları temsile kâfi değildir.”

Sonuç

Millî Mücadelenin zaferle sonuçlanmasın ardından Ankara Hükümeti ile İtilaf Devletleri arasında imzalanan Mudanya Mütarekesi ile savaş fiilen sona ermiştir. Bununla birlikte taraflar arasında sorunlu olan pek çok meselenin görüşülmesi ileri bir tarihe ertelenmiştir. İtilaf Devletleri bu sorunlu meseleleri bir çözüme kavuşturmak ve taraflar arasında kalıcı bir barışı tesis etmek amacıyla ilgili devletleri İsviçre'nin Lozan (Lausanne) şehrine davet etmiştir. 20 Kasım 1922 tarihinde başlayan ve iki aşamada gerçekleşen görüşmeler sırasında taraflar arasında azınlıklar, kapitülasyonlar, patrikhane, boğazlar meselesi gibi pek çok konuda çetin müzakereler yapılmıştır. Konferansta Türk tarafıyla en çetin müzakerelerin yapıldığı konulardan biri de Osmanlı Devleti'nden devralınan borçlar meselesidir. Özellikle Türk tarafına düşen borçların ne ile ödeneceği konusu konferansın en tartışmalı gündem maddesini teşkil etmiştir.

Konferansa büyük ilgi gösteren dönem basını görüşmelere sayfalarında yer vermiştir. İstanbul matbuatında Millî Mücadelenin en önemli destekçilerinden biri olarak kabul edilen *Tevhid-i Efkâr*, Lozan Konferansı görüşmelerini de yerinde takip etmiş ve bu dönemde okurun konferansa ilgisini diri tutacak bir yayın politikası izlemiştir. Bu doğrultuda görüşmelerin sürdüğü zaman süresince diğer İstanbul gazetelerinden farklı olarak gazete sayfalarının neredeyse tamamını konferansla ilgili gelişmelere ayırmıştır. Dönem basınında görsel unsurlara en fazla yer veren gazete olarak ön plana çıkan gazete, konferansla ilgili haber ve yorumlarla birlikte çok sayıda karikatür, temsili resim ve fotoğrafa sayfalarında yer vermiştir.

Bu görsel unsurlardan biri de Lozan Konferansında görüşülen dış borçlar konusuyla ilgili illüstrasyonlardır. Söz konusu olan illüstrasyonlarda *Tevhid-i Efkâr* gazetesinin, borçların altın ile ödenmesinin Türk halkı üzerinde meydana getireceği olumsuz durumu oldukça dikkat çekici şekilde resmettiği görülmektedir. Gazete bu olumsuzluğu anlatırken mesajın okur üzerinde daha etkili olabilmesi amacıyla illüstrasyonlarda kerpeten, çuval, uçurum, zincir gibi çeşitli metaforlara yer vermiştir. İllüstrasyonların okur nezdinde daha iyi anlaşılması için ise her görsel, haber başlığı şeklinde bir metinle yayımlanmış ve başlığın altına görseli açıklar nitelikte bir metne de ayrıca yer verilmiştir. Gazete bu görsellerle faizler meselesinde kesinlikle geri adım atmamamız gerektiğini, borcun altınla ödenmesinin Türk halkını büyük bir sıkıntıya sürükleyeceğini anlatmış ve “*bu meselede Avrupa'nın istediğini kabul etmek esarete, ölüme razı olmak demektir*” şeklindeki söylemiyle meselenin Türkiye'nin istikbali için hayati bir öneme sahip olduğuna vurgu yapmıştır.

Çalışmanın giriş bölümünde ifade edildiği üzere basın tarihimizde gazete ve dergilerde haber metinlerinin yanında pek çok konuda görsel unsurlara da yer verilmiştir. Fotoğraf teknolojisinin henüz çok yaygın olmadığı dönemde özellikle karikatür ve illüstrasyonlar, haberi açıklamak, daha anlaşılır kılmak ve sözün etkisini kuvvetlendirmek gibi amaçlarla kullanılmıştır. Bununla birlikte alanyazında basın tarihimizde illüstrasyon, karikatür gibi görsel unsurların kullanımı üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Onursoy'un (2017) “Türk Gazetecilik Kültüründe İllüstrasyon: *Dersaadet* Gazetesi İllüstrasyonlarına Göstergebilimsel Bir Yaklaşım” başlıklı çalışması; Malkoç'un (2023) “Sürecin En Erken Evresinde Cumhuriyet'in İlanını Karikatür[k]lerle Okumak” başlıklı çalışması ve Sarıkaya'nın (2023) “*Karagöz Mizah Dergisinde Yayımlanan Karikatürlere Göre Trablusgarp Savaşı*” başlıklı çalışması bu konuda yapılan çalışmalardandır. Söz konusu çalışmalarda özellikle afet, salgın ve savaş gibi olağanüstü

dönemlerde, çalışmalara konu görsellerin toplumsal direnci yükseltme ve kamuoyu oluşturma gibi amaçlarla kullanıldığı; dönem gazete ve dergilerinin bu görsellerle çizgilerin gücünden faydalanarak halka güven ve moral kazandırmaya çalıştığı ifade edilmektedir. Benzer şekilde çalışmamızın sonucunda da siyasi bağımsızlığımızın çerçevesinin çizildiği Lozan Konferansında ekonomik bağımsızlığımızı tehlikeye sokabilecek dış borçlar meselesiyle ilgili gelişmelerin *Tevhid-i Efkar* gazetesinde dikkat çekici ve çarpıcı çeşitli illüstrasyonlarla sunulmasının, verilmek istenen mesajın anlamını kuvvetlendirdiğini ve okuryazar sayısının oldukça düşük olduğu bir toplumda çizgilerin gücünden faydalanılarak kararlı bir kamuoyunun oluşmasına zemin hazırlandığını ifade etmek mümkündür.

Lozan Konferansının önemli gündem maddelerinden biri olan dış borçlar meselesinin basındaki yansımaları illüstrasyonları merkeze alarak ortaya koyan bu çalışmanın basın tarihi ve görsel kültür çalışmalarına katkı sağlaması ve konu üzerine bundan sonra yapılacak çalışmalara kaynaklık etmesi ümit edilmektedir.

Extended Abstract

Following the victorious conclusion of the War of Independence, the Mudanya Armistice was signed between the Ankara Government and the Allied Powers on October 11, 1922. The armistice ended the military phase of the war, but postponed discussions on many disputed issues between the parties to a later date. The Allied Powers invited the relevant states to Lausanne, Switzerland, with the aim of resolving these issues and establishing lasting peace between the parties. The negotiations, which began on November 20, 1922, and took place in two phases, with the Turkish government represented by a delegation headed by İsmet İnönü, were marked by tough negotiations between the parties. Ultimately, the Conference concluded with the signing of the treaty on July 24, 1923. One of the most debated and discussed issues at the Conference was the question of the external debts inherited by the new Turkish State from the Ottoman Empire. The question of how the debts would be repaid was one of the most important items on the Conference's agenda.

The Turkish press of the time also showed great interest in the conference and informed the Turkish public with the news they sent from Lausanne. One of the newspapers that covered the conference on-site was *Tevhid-i Efkâr*. The newspaper *Tawhid-i Afkar*, owned and edited by Walid Abuzziya, was the newspaper of its time that made the most extensive use of visual elements such as photographs, illustrations, and representative images. *Tevhid-i Efkâr*, which followed a nationalist conservative editorial policy, was the newspaper that gave the most coverage to the Lausanne Conference in the press of the time. Walid Abuzziya followed the ongoing negotiations in Lausanne firsthand and disseminated the relevant news to the public through his newspaper, *Tawhid-i Efkâr*, which in turn presented this news to the public with various visual elements.

This article focuses on illustrations published in the *Tevhid-i Efkâr* newspaper regarding the issue of external debt discussed at the Lausanne Conference. *Tevhid-i Efkâr* attempted to raise public awareness about the importance of the external debt issue by using various symbolic images to draw attention to the matter. In this study, five illustrations selected from the *Tevhid-i Efkâr* newspaper using a purposive sampling method were analyzed using the semiotic approach of the French semiotician Roland Barthes. According to Barthes, who introduced the concepts of denotation and connotation to semiotics, denotation refers to the universal and unchanging aspect of the sign as the primary meaning that appears in the mind; connotation, on the other hand, refers to the secondary meaning attributed to signs by users based on personal and cultural experience. In analyzing the illustrations, Barthes' semiotic theory was utilized to examine both "denotative meaning" and "connotative meaning."

In the first image examined in the article, the metaphor of "pincers" depicts how paying off debts with gold would lead the Turkish nation into slavery, while the creditor states are portrayed with the metonymy of "hands holding the pincers." The image, depicting a person from Anatolia with their arms crossed in a determined stance, conveys the message that there should be no compromise on how debts will be repaid. The second illustration examined in the study alludes to the problems the people of Anatolia would face if their debts to foreign states were paid in gold or sterling. The illustration depicts the burden that debt will place on the Turkish people using the metaphor of a "sack." The third image examined in the study also alludes, in its connotative meaning, to the method of interest payments, a topic that dominated the agenda at the time. The image uses the metaphor of an "abyss" to illustrate the difficult situation that paying off debt with gold would create in the country.

The soldier is depicted standing right on the edge of the cliff, with one step back threatening to send him tumbling down, emphasizing that accepting payment of these debts in gold would bring a great disaster for the Turkish people. The fourth illustration examined, in its connotative meaning, depicts the difficult situation the Turkish people would face if their debts were paid in gold or sterling. The depiction of the man in the painting and the houses in the background in a miserable state is used as a metaphor for the destitution that the Turkish people would fall into. The final illustration examined in the study depicts a giant encircling a large area containing a mosque and a ship with his military arms, representing Istanbul which was under occupation at the time. In the image, the metaphor of “chains” is used to represent the feeling of captivity, while the metaphor of “mosque” is used to convey that Istanbul is the homeland of Turks and Muslims.

The illustrations examined in the study show that the *Tevhid-i Efkâr* newspaper depicted in a very striking way the negative consequences that paying debts with gold would have on the Turkish people. In order to make the message more effective for the reader, the newspaper used various metaphors such as pliers, sacks, cliffs, and chains in its illustrations while depicting this negativity. To help readers better understand the illustrations, each image is published with a caption in the form of a headline, and a separate explanatory text is included below the headline. The newspaper used these images to explain that we absolutely should not back down on the issue of interest rates, that paying off the debt with gold would plunge the Turkish people into great hardship, and emphasized that the issue was of vital importance for Turkey’s future with the statement, “Accepting what Europe wants in this matter means accepting slavery and death.”

Kaynakça

- Arslan, G. (2015). Osmanlı Devleti'nin dış borçları ve yeniden yapılandırma süreci (1930-1933). *History Studies*, 4 (7), 1-23.
- Aşçı, H. B. (2016). Lozan Barış Antlaşması'nda Osmanlı borçları meselesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5 (6), 1649-1666.
- Aysal, N. (2013). Kırım Savaşı'ndan Lozan Barış Antlaşması'na Osmanlı dış borçlarının tarihsel gelişim süreci (1854-1923). *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 53, (Lozan Antlaşması Özel Sayısı), 1-28.
- Barthes, R. (2014). *Göstergebilimsel serüven*. 7. Baskı. (Çev. Mehmet Rifat, Sema Rifat). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Belen, F. (2014). *Türk Kurtuluş Savaşı*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 13 (26), 17-41.
- Çakı, C. (2018). Adolf Hitler'in kült lider inşasında kullanılan propaganda posterlerinin göstergebilimsel analizi. *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 3(6). 24-38.
- Demirci, H. (2017). 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan (Lausanne) Barış Andlaşması'nın Türk ve dünya tarihi açısından yeri ve önemi. *Anasay*, 2, 247-263.
- Ebüzziya, V. (4 Mayıs 1923). Lozan mektupları-16. Mektup. *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3712-684, 2.
- Ebüzziya, V. (7 Mayıs 1923). Lozan mektupları-19. Mektup. *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3715-687, 1.
- Fiske, J. (1996). *İletişim çalışmalarına giriş*. (Çev. Süleyman İrvan). Ankara: Bilim Sanat Yayınları/ARK
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. 2. Baskı. (Çev. Mehmet Yalçın). Ankara: İmge Kitabevi.
- Güngör, N. (2020). *İletişim kuramlar yaklaşımlar*. 5. Baskı. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Kılıç, N. (2021). *İstiklal madalyalı muhalif bir gazeteci Velid Ebüzziya*. Ankara: Çolpan Kitap.
- Kodal, T. (2006). Lozan Barış Antlaşması ve Türk kamuoyu. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 22, 215-244.
- Küçük, C. (1994). Düyûn -ı Umümiyye maddesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.10, 58-62.
- Malkoç, E. (2023). Sürecin en erken evresinde Cumhuriyet'in ilanını karikatür[k]lerle okumak. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25 (100. Yılında Cumhuriyet Özel Sayısı), 332-362.
- Onursoy, S. (2017). Türk gazetecilik kültüründe illüstrasyon: Dersaadet gazetesi illüstrasyonlarına göstergebilimsel bir yaklaşım. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(2), 901-925.
- Rifat, M. (2009). *Göstergebilimin ABC'si*. 3. Baskı. İstanbul: Say Yayınları.
- Sarıkaya, M. (2023). Karagöz mizah dergisinde yayınlanan karikatürlere göre Trablusgarp savaşı. *Algerian Review Of Ottoman and Mediterranean Studies*, 3 (2), 37-78.
- Şimşir, B. (2012). *Lozan günlüğü*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Turan, Ş. (2003). Lozan Antlaşması maddesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*, c.27, 214-217.
- Yaman, A. E. (1996). Mudanya Bırakışması ve yankıları. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 5(18), 189-203.

Gazete Haberleri

Altın Faizi Verirsek Bizi Bekleyen Akıbet. (17 Haziran 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3754-726, 1.

Altın Faiz Vermek Açlık ve Sefaletten Ölmek Demektir. (15 Haziran 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3752-724, 1.

Altın Faiz Vermeyi Kabul Edersek... Nasıl Takatfersa Bir Yük Altında Kalacağız. (6 Haziran 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3743-715, 1.

Faizler Meselesinden Ricat Edersek Uçurumun Dibindeyiz! (8 Haziran 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3745-717, 1.

Faizlerin Altınla Tesviyesini Kabul Etmek Esaret ve Ölüm Demektir. (5 Haziran 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3742-714, 1.

Konferans Felce Uğradı, İnkıta Tehlikesi Arttı. (8 Haziran 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3745-717, 1.

Maksatları İstanbul'u Tahliye Değil Altın Faizi Koparmaktır. (3 Temmuz 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3770-742, 1.

Peri-i Sulh, Sarrafların Pençesinden Kurtuldu. (19 Temmuz 1923). *Tevhid-i Efkâr*, Numara: 3786-758, 1.

Destekleyen Kurum/Kuruluşlar: Herhangi bir kurum/kuruluştan destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.